

Wzór alkanów:

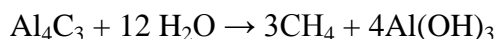
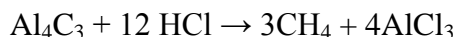
Szereg homologiczny alkanów

Nazwa	Wzór	Wzór półstrukturalny
metan	CH_4	CH_4
etan	C_2H_6	$\text{CH}_3\text{-CH}_3$
propan	C_3H_8	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
butan	C_4H_{10}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
pentan	C_5H_{12}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
heksan	C_6H_{14}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
heptan	C_7H_{16}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
oktan	C_8H_{18}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
nonan	C_9H_{20}	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$
dekan	$\text{C}_{10}\text{H}_{22}$	$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$

Związki różniące się między sobą ilością grup $-\text{CH}_2-$ (stała homologiczna) nazywamy homologami i tworzą one szereg homologiczny.

OTRZYMYWANIE METANU:

Na węglík glinu działamy kwasem solnym lub wodą:

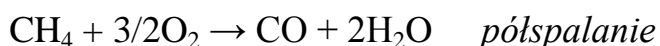
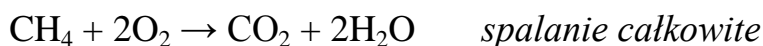
WŁAŚCIWOŚCI

• Fizyczne

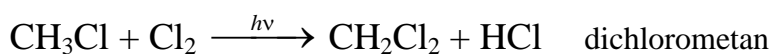
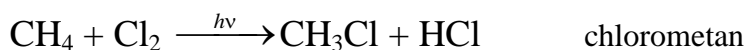
- alkanie mogą występować w stanie gazowym, ciekłym i stałym;
- wraz ze wzrostem długości łańcucha węglowego węglowodoru rośnie temperatura wrzenia i topnienia związku;
- związki nierozpuszczalne w wodzie (niepolarne);
- bezbarwne, bezwonne.

• Chemiczne

- ulegają reakcjom spalania, w zależności od ilości tlenu może zachodzić:

- alkanie są mało reaktywne chemicznie, nie odbarwiają wody bromowej i manganianu (VII) potasu KMnO_4 ;
- ulegają reakcji chlorowania (np. chlor, brom), ale reakcja ta zachodzi tylko pod wpływem światła ($h\nu$) lub wysokiej temperatury, jest to reakcja podstawienia (substytucji).

ALKENY – związki nienasycone, zawierające jedno wiązanie podwójne pomiędzy węglami.

Wzór alkenów:

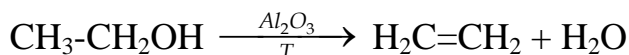
Szereg homologiczny alkenów

Nazwa	Wzór	Wzór półstrukturalny
eten	C_2H_4	$\text{CH}_2=\text{CH}_2$
propen	C_3H_6	$\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}_3$
buten	C_4H_8	$\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ but-1-en $\text{CH}_3-\text{CH}=\text{CH}-\text{CH}_3$ but-2-en
penten	C_5H_{10}	$\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ pent-1-en $\text{CH}_3-\text{CH}=\text{CH}-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ pent-2-en

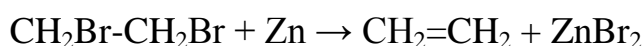
OTRZYMYWANIE

Alkeny otrzymujemy w wyniku reakcji eliminacji:

- wody z alkoholi

- chlorowca z dichlorowcopochodnych

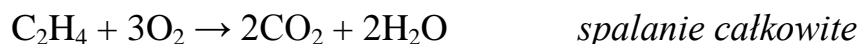
WŁAŚCIWOŚCI

- **Fizyczne**

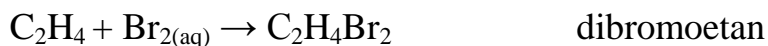
- są zbliżone do właściwości odpowiednich alkanów;
- wraz ze wzrostem długości łańcucha węglowego węglowodoru rośnie temperatura wrzenia i topnienia związku;
- wszystkie są nierozpuszczalne w wodzie;
- eten jest bezbarwnym gazem, lżejszy od powietrza, ma słodkawy zapach, przyspiesza wegetację warzyw oraz owoców.

- **Chemiczne**

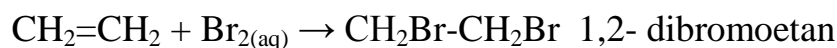
- ulegają reakcjom spalania

- są reaktywne chemicznie, odbarwiają wodę bromową i roztwór manganianu (VII) potasu

lub

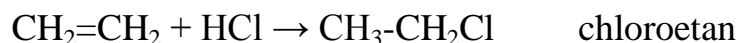

Jest to reakcja addycji (przyłączenia)

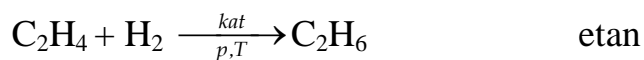
- przyłączenie HCl

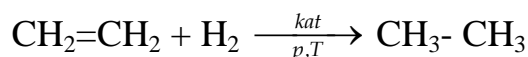
lub

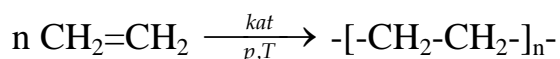
- katalityczne przyłączenie wodoru

lub

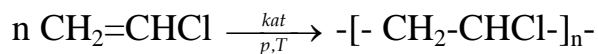

- reakcja polimeryzacji - ze związków małowartościowych nienasyconych (monomeru) otrzymuje się związki wielowartościowe (polimery)

eten (etylen)   polieten (polietylen) (PE)

MONOMER   POLIMER

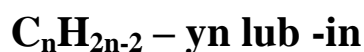

chloroeten   polichlorek winylu (PVC)

(chlorek winylu)

ALKINY- węglowodory nienasycone, które posiadają w swojej budowie jedno wiązanie potrójne pomiędzy atomami węgla.

Wzór alkinów:

Szereg homologiczny alkinów

Nazwa	Wzór	Wzór półstrukturalny
etyn	C_2H_2	$\text{CH}\equiv\text{CH}$
propyn	C_3H_4	$\text{CH}\equiv\text{C}-\text{CH}_3$
butyn	C_4H_6	$\text{CH}\equiv\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ but-1-yn $\text{CH}_3-\text{C}\equiv\text{C}-\text{CH}_3$ but-2-yn
pentyn	C_5H_8	$\text{CH}\equiv\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ pent-1-yn $\text{CH}_3-\text{C}\equiv\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ pent-2-yn

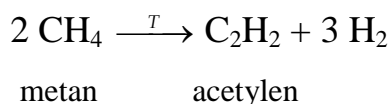
OTRZYMYWANIE

➤ Etyn można otrzymać:

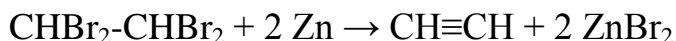
- działając wodą na karbid (węglík wapnia, CaC_2).

- przez pirolizę metanu - reakcja przebiega w temperaturze łuku elektrycznego:

➤ pozostałe alkiny otrzymujemy w reakcjach eliminacji, np. chlorowca z tetrachlorowcopochodnych:

WŁAŚCIWOŚCI

• Fizyczne

Alkiny są związkami słabo polarnymi i dlatego zasadniczo wykazują podobne właściwości fizyczne jak alkany i alkeny. Są nierozpuszczalne w wodzie oraz są lżejsze od niej. Wartości temperatury wrzenia alkinów wzrastają wraz ze wzrostem liczby atomów węgla w cząsteczce. Etyn jest gaz, bezbarwny, bezwonny, lżejszy od powietrza.

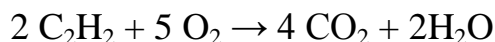
• Chemiczne

- ulegają reakcjom spalania.

W powietrzu acetylen spala się kopącym płomieniem. Przy dużym dostępie tlenu acetylen spala się całkowicie i reakcji tej towarzyszy wydzielenie dużej ilości energii. Ma

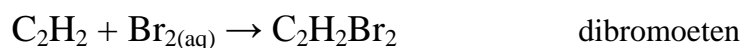

zastosowanie w palnikach acetylenowo - tlenowych do cięcia i spawania metali; jest to proces silnie egzotermiczny, który pozwala osiągnąć temperaturę dochodzącą nawet do 2500°C:

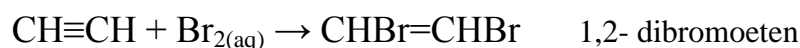

Właściwości chemiczne alkinów są pod wieloma względami podobne do właściwości alkenów, są reaktywne chemicznie, odbarwiają wodę bromową i roztwór manganianu (VII) potasu.

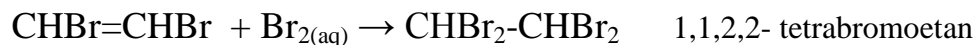
- odbarwienie wody bromowej, np.:

lub

lub

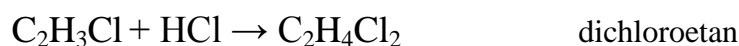
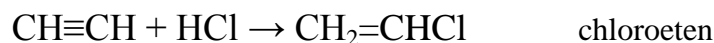

Jest to reakcja **addycji** (przyłączenia).

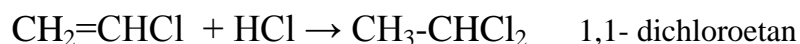
- przyłączanie chlorowcowodoru, np.:

lub

lub

- katalityczne przyłączenie wodoru (reakcja uwodornienia), np:

